

SZENT ATANÁZ GÖR. KAT. HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
INSTITUTUM SANCTO ATHANASIO NOMINATUM

ATHANASIANA

55

Nyíregyháza
2022

ATHANASIANA
a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola folyóirata

Alapítva 1995-ben

Főszerkesztő:
Ivancsó István

A szerkesztőbizottság tagjai:
Janka György, Szabó Péter, Végheő Tamás, Vincze Krisztián

A szerkesztőség címe:
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
H 4400 Nyíregyháza
Bethlen G. u. 13–19.
Tel./Fax: +36/42/597-600
www.szentatanaz.hu
szentatanaz@szentatanaz.hu

Postacím:
H-4401 Nyíregyháza, Pf. 303

Felelős kiadó:
dr. Odrobina László mb. rektor

© Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2022

ISSN 1219-9915

Megrendelhető a fenti címek bármelyikén
Az egyes számok ára: 1.000 Ft

HÁMORI Antal

Fejezetek a Covid-19-pandémia öt hullámának egyházi reflexiójából¹

TARTALOM: 1. Bevezetés; 2. A pandémia első hulláma; 3. A pandémia második hulláma; 4. A pandémia harmadik hulláma; 5. A pandémia negyedik-ötödik hulláma; 6. Összegzés, konklúzió.

ANTAL HÁMORI: Chapters from the Church's Reflection on the Five Waves of the Covid-19 Pandemic

Of the countless acts aimed at preventing the spread and minimising the negative impact of Covid-19 affecting everyone's life, health and living in dramatic ways, the present paper offers a selection of the Church's reflection on the five waves of this pandemic by focusing on the measures taken by Hungary's (Latin- and Byzantine-rite) particular Churches. The decisions under discussion promote proper respect for and protection of people's physical and psychological health and their lives, solidarity, the growth of charity and, ultimately, the good of the souls as well.

I. Bevezetés

Az életünket, egészségünket, megélhetésünket is drámaian sújtó koronavírus-világjárvány terjedésének megelőzése² érdekében rengeteg aktus született,³ egyebek mellett – az illetékes állami szervekkel együttműködve – számos apostoli szentszéki és részegyházi döntés meghozatalára is sor került.⁴ A Covid-19-pandémia idején keletkezett vonatkozó egyházi forrá-

1 A szerző a Budapesti Gazdasági Egyetem egyetemi docense.

2 Lásd pl. BEKE SZILVIA, „Prevenció jelene és jövője, avagy milyen kihívások elé állította a pandémia az egészségfejlesztés területén dolgozó szakembereket”, in *Deliberationes* 13 (2020/2) 19–27.

3 Lásd pl. https://mta.hu/mta_hirei/az-mtahu-osszeallitasai-a-koronavirus-helyzetrol-110465

4 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Egyházi döntések koronavírus-pandémia idején (apostoli szentszéki és magyar részegyházi aktusok)”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 123–135.; SCHANDA BALÁZS, „A közösségi vallásgyakorlás szabadsága járvány idején”, in SCHANDA BALÁZS, *Keresztény kultúra – állam és egyház – vallásszabadság. Tanulmányok a vallásszabadság és az állami egyházjog köréből*, (Ta-

sok ismerete jó néhány – például élet- és egészségvédelmi – szempontból hasznos lehet, ezért a jelen tanulmány ezek bemutatását célozza.⁵ A jelen kutatási anyag részét különösen az Apostoli Szentszék és a magyarországi – latin és görög rítusú – részegyházak intézkedései képezik.

2. A pandémia első hulláma

2020. február 25-én az Apostoli Szentszék szóvivője vatikáni, szentszéki programok elhalasztását és óvintézkedések (pl. fokozottabb orvosi jelenlét, alapos és gyakori kézmosás) bevezetését jelentette be,⁶ amit például 2020.

nulmányok 47.), Budapest 2022, 209–217.

- 5 A pandémia miatti távoktatás digitális tapasztalataihoz Lásd pl. BÍRÓ GYULA, „A hazai digitális távoktatás tapasztalatai a COVID-19-es járványhelyzet időszakában egy kvalitatív felmérés tükrében”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 18–40.; KATONA KRISZTINA, „Hátrányos helyzetű tanulók digitális távoktatásban való részvétele a pedagógusok véleményének tükrében”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 108–122.; KOZMA GÁBOR – PETRÓCZI ERZSÉBET – THÉKES ISTVÁN – NAGYNÉ HEGEDŰS ANITA, „Életvitel kutatása a »karantén helyzetbe« került lakosság körében”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 70–107.; LEPES JOSIP, „Az életmódbeli szokások hatása a tanítóképzős hallgatók értékrendszerére”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 41–59.; LIPCSEI IMRE – SZABÓNÉ BALOGH ÁGOTA, „TDK – OTDK a COVID-19 idején a Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Karán”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 60–69.; THÉKES ISTVÁN, „A COVID-19 vírusjárvány miatti hazai távoktatás digitális megoldásainak elemzése”, in KOZMA GÁBOR (szerk.), *Fejezetek a COVID-19-es távoktatás digitális tapasztalataiból*, Szeged 2020, 7–17.; a turizmus vonatkozásaihoz lásd pl. ÁRPÁSI ZOLTÁN – GÖDÖR ZSUZSANNA – NYÁRI CSABA, „Gondolatok a COVID járvány uniós és hazai gazdasági hatásairól”, in *Deliberationes* 14 (2021/1) 59–70.; DEBRECENI JÁNOS – FEKETE-FROJIMOVICS ZSÓFIA, „A vendéglátás nemzetközi kutatási paradigmái a Covid19 árnyékában. Szisztematikusan szakirodalmi áttekintés és egy koncepcionális keretmunka”, in *Turizmus Bulletin* 21 (2021/4) 5–13.; HÁMORI ANTAL, „A Covid-19-pandémia alatt keletkezett apostoli szentszéki és magyar részegyházi aktusok ismeretének jelentősége a turizmusban »utazók« számára”, in CSÁKVÁRI TÍMEA – VARGA ZOLTÁN (szerk.), *V. Zalaegerszegi Egészségturizmus Konferenciakötet*, Pécs 2022, 86–99.; SZABÓ ZOLTÁN – HOJCSKA ÁGNES ERZSÉBET, „A fürdőturisták elégedettségének vizsgálata az egészségi állapotuk és a fürdők szolgáltatás-minőségének vonatkozásában”, in *Deliberationes* 14 (2021/1) 71–82.; vö. pl. II. JÁNOS PÁL PÁPA, „Mozdítsuk elő a turizmus etikáját. A Szentatya üzenete a turizmus 22. világnapjára, 2001. szeptember 27. Vatikán, 2001. június 9.”, in <https://www.katolikus.hu/dokumentumtar/uzenet-a-turizmus-22-vilagnapjara>
- 6 Lásd *Magyar Kurír* 2020. február 26.; vö. uo., 2020. február 24. [2020. februártól egyre több olaszországi (fő)egyházmegyében (pl. milánói, velencei) bevezetik: pl. kézfogás tilalma kien-gesztelődéskor, kézbe áldoztatás, szenteltvíztartók kiürítése, 2020. február 23-tól szentmisék bemutatásának felfüggesztése, esküvőkön, temetéseken csak rokonok lehetnek jelen, elma-

március 7-én és 10-én újabb szigorítás (pl. vatikáni üzletek bezárása) követte;⁷ idézve Ferenc pápa március 8-i beszédéből: „[...] biztatom a hívőket arra, hogy erős hittel, biztos reménnyel és buzgó szeretettel éljék meg ezt a nehéz időszakot”.⁸ 2020. március 15-én a Pápai Ház prefektúrája közölte, hogy például a nagyheti szertartások zarándokok nélkül – internetes közvetítéssel – zajlanak.⁹

2020. március 5-én a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia a templomok, az egyházi intézmények, iskolák, plébániák és a betegellátás vonatkozásában hozott megelőző intézkedéseket, például a szentmiséken a kézfogás és a nyelvre áldoztatás elhagyása, a kézbe áldoztatás általánossá tétele, a papok szentmisék előtti és utáni kézfertőtlenítése, a gyóntatóhelyiség rendszeres szellőztetése, a gyóntatórácsra fólia rögzítése, a szenteltvíztartók kiürítése, higiéniai előírások, járványügyi rendelkezések betartása tekintetében.¹⁰

2020. március 8-án, 14-én és 18-án a Magyarországi Sajtójogú Metropolitanai Egyház rendelkezett: például szenteltvíztartó ideiglenes mellőzése, távolságtartás, szentáldozáskor fizikai érintkezés kerülése, fertőtlenítés, idősek, betegek otthonmaradása végett.¹¹

2020. március 11-én az MKPK Titkársága közölte: az egyházi oktatási, szociális és egészségügyi intézményekben is mindenben követik a hatósági előírásokat.¹² Ugyanezen a napon Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek imádságával kifejezte együttérzését és közelségét a koronavírus-fertőzésben szenvedőkkel. Magyarország prímása mindenkit

radnak a keresztelők, az elsőáldozások, a bérmálások, a hittanórák, a templomok általában nyitva tartanak, de csak egyéni imádságra], 26. [2020. február 24-én az Olasz Püspöki Konferencia Állandó Bizottsága a járványveszély miatt, a közegészség védelme, a fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében közleményben szólította fel a híveket a hatóságokkal való felelős együttműködésre és a mély imádságra]; *uo.*, 2020. március 9. [az Olasz Püspöki Konferencia – az olasz kormányval együttműködve – 2020. március 9-től április 3-ig az egész ország területére kiterjedően felfüggesztette a nyilvános szentmisék bemutatását és az egyházi temetések végzését], 27., 2020. március 2.

7 *Uo.*, 2020. március 7., 10.

8 *Uo.*, 2020. március 9.; *vö. Uo.*, 2020. március 11. (Angelo De Donatis bíboros beszéde).

9 *Uo.*, 2020. március 15. (*vö. Uo.*, 2020. március 13.).

10 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/ulesezett-a-magyar-katolikus-puspoki-konferencia-34658274>; <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4186>; <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/intezkedesek>; *vö. pl. veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, a koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény.*

11 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 8., 15., 18.

12 *Uo.*, 2020. március 11.; *vö. pl. veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, a koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény.*

arra buzdított, hogy legyen figyelmes és mindent tegyen meg a járvány tovább terjedésének megakadályozása érdekében, kérve a közzétett fohász elimádkozását.¹³

2020. március 12-én az Egri Főegyházmegye a veszélyhelyzetre való tekintettel lemondta a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus szimbóluma, a missziós kereszt tervezett látogatását.¹⁴

2020. március 13-án az MKPK közleményt adott ki, amelyben a püspökök felelős és körültekintő eljárásra kérték a híveket, különösen a betegeket és az időseket.¹⁵ Szintén ekkor Udvardy György veszprémi érsek, pécsi apostoli kormányzó is intézkedéseket tett közzé: például higiéniai szabályok, szentmisék, hitoktatás rendje, egyházmegyei (köznevelési, szociális) intézmények, egyházmegyei hivatal működése, turisztikai, gasztronómiai tevékenység, látogatás felfüggesztése, vendégfogadás rendje, programok elmaradása, közeljövőben megrendezendő központi események tekintetében.¹⁶

2020. március 14-én Erdő Péter bíboros – az MKPK március 5-i intézkedéseire is utalva – hozott rendelkezéseket; például szenteltvíztartók használatának mellőzése, békeköszöntés elhagyása, kötelező kézbe áldoztatás érdekében, a kiskereszt osztásának mellőzését kimondva, a *Codex Iuris Canonici* szerint felmentést adva a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól (vö. *CIC* 87. k. 1. §, 1245. k.), elhagyva a plébániai hittanokat és katekéziseket, s minden közösségi összejövetelt (vö. digitális hittanórákra átállás), de egyéni szentségimádásra és egyéni imádságra lehetőséget kellett biztosítani a templomokban.¹⁷ E napon Marton Zsolt váci megyéspüspök is – a fentiekhez hasonló – rendelkezéseket adott ki a járvány terjedésének elkerülésére.¹⁸

2020. március 16-án Varga László kaposvári megyéspüspök is felmentést adott a 60 év felettieknek, valamint a súlyos és krónikus betegségben szenvedőknek a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól, és

13 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/erdo-peter-biboros-imadsaga-jarvany-idejen>; <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/fopasztorunk-imadsaga-jarvany-idejen>; vö. pl. <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/egy-honapja-egyutt-a-jarvany-megszuneseert>; <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/ket-honapja-egyutt-jarvany-megszuneseert>

14 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 16.

15 *Uo.*, 2020. március 13.

16 *Uo.*, 2020. március 13.

17 Lásd részletesen <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/erdo-peter-biboros-felmentest-adott-vasarnapi-szentmisen-valo-reszvetel-kotelezettsége>

18 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 15.

kérte például a higiéniai szabályok betartását, a kiskereszt mellőzését, a plébániai hittanok, katekézések, egyéb közösségi összejövetelek elhagyását, a digitális oktatásra való áttérést.¹⁹

Az MKPK 2020. március 17-i, latin szertartású egyházmegyéire hatályos rendelkezései szerint – hacsak az illetékes megyéspüspök másként nem rendelkezett – a templomokat nem zárták be, de a nyilvános liturgia 2020. március 22-től a templomokban szünetelt. Egyetlen kivétel a temetés volt, amelyet egyszerű formában, röviden kellett megtartani. Mindemellert a templomokban, megfelelő kápolnában szentmiséket *sine populo* tartani kellett. A híveket bátorították, otthonról, online kapcsolódjanak be a szent cselekménybe. Az MKPK ordináriusai a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentést – a fertőzés elkerülése céljából – megadták, és lehetővé tették az általános feloldozás megadását (lásd *CIC* 961–963. k.). A rendelkezések értelmében a betegellátás, a gyóntatás és a rendkívüli áldoztatás tekintetében is követni kellett az állami járványügyi előírásokat.²⁰

2020. március 17-i közlemény szerint a Nyíregyházi Egyházmegye fenntartásában működő szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményekben is megelőző intézkedések történtek: például bentlakásos szociális intézmények esetében látogatási tilalom, fertőtlenítés, tájékoztatók elrendelése.²¹ 2020. március 18-án Szocska A. Ábel nyíregyházi megyéspüspök a nyilvános szertartások végzését határozatlan időre felfüggesztette.²²

19 *Uo.*, 2020. március 16. Ezen a napon Martin Roos nyugalmazott temesvári püspök, a Nagybacsereki Egyházmegye apostoli kormányzója – a szerbiai állami intézkedésekkel összhangban – óvintézkedéseket rendelt el például a szertartások vonatkozásában: higiéniai szabályok betartása, kézfogás kerülése, szenteltvíztartók használatának mellőzése, kézbe áldoztatás, idősök, betegek távolmaradása (lásd *Magyar Kurír* 2020. március 16.). Szerbia katolikus püspökeinek a koronavírus terjedésének megakadályozása érdekében hozott, 2020. március 19-én életbe lépett rendelkezéseket tartalmazó közleményéhez lásd *Magyar Kurír* 2020. március 26.: például felmentést megadva a nyilvános liturgia szünetelt, kivétel a temetés (egyszerű formában, röviden, szűk körben).

20 Lásd részletesen <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4184>; <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/az-mkpk-kozlemenye-2923>; vö. pl. <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/sebezhetok-vagyunk-de-bizhatunk-istenben>, <https://katolikus.hu/cikk/viragvasarnap-a-nagyhet-unnepelyes-megnyitasa-93075664>, <https://katolikus.hu/cikk/nagyszombat-es-a-husveti-vigilia>; *Magyar Kurír* 2020. március 17., 20.

21 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 17.

22 *Uo.*, 2020. március 19. 2020. március 17-i közlemény szerint az Ukrajnai Római Katolikus Egyház püspökei is óvintézkedések bevezetéséről rendelkeztek, valamint tájékoztatást és bátorítást fogalmaztak meg a hívek számára: például szentmisék számának növelése, távolságtartás, szenteltvíztartók használatának mellőzése, kézfogás kerülése, gyerekek, idősök, bete-

2020. március 19-én az MKPK honlapján megjelent az MKPK 2020. március 17-én kiadott rendelkezéséhez tartozó, *Szentségek kiszolgáltatása járványveszély idején* című, 2020. március 19-én kelt liturgikus melléklet, amelyet az MKPK Állandó Tanácsa hagyott jóvá, előkészítését a Magyar Liturgikus és Egyházzenei Intézet végezte.²³

2020. március 20-tól Palánki Ferenc debrecen-nyíregyházi megyéspüspök a további fertőzések elkerülése érdekében újabb rendelkezéseket léptetett életbe: például a nyilvános liturgiák – szentmisék, zsolozsmák, keresztutak, litániák, rózsafüzérek, megáldások, ünnepélyes házasságkötés – szüneteltek, a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól felmentés volt, amennyiben a keresztség és a házasság szentségének kiszolgáltatása szükséges volt, akkor annak szűk körben (szülők, keresztszülők, illetve tanúk jelenlétével) és a higiéniai előírásokat betartva kellett történnie, általános feloldozás megadása, temetés egyszerű formában és röviden a sírnál, a ravatalozó mellőzésével, elsőáldozás, bérmálkozás, templomok búcsú ünnepe a járvány utáni időszakra lettek halasztva.²⁴

2020. március 23-án az MKPK honlapján az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció 2020. március 19-én kelt dekrétumának magyar nyelvű fordítása is megjelent. A dekrétumot a Covid-19-járvány miatt a nagyheti szertartások rendjével kapcsolatban – a Húsvéti Szent Háromnaphoz kötődő útmutatásokat tartalmazva – hozták meg. Azt is magában foglalja, hogy a Húsvéti Szent Háromnap nem helyezhető át.²⁵ E napon az MKPK honlapján a nagypénteki liturgia XI. rendkívüli könyörgését is közzétették a járvány idejére:

gek otthonmaradása (lásd *Magyar Kurír* 2020. március 17.). 2020. március 18-án Majnek Jenő Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye megyéspüspöke levélben fordult a hívekhez, kérve, hogy tartsák be a járvánnyal kapcsolatos rendelkezéseket, s – miként az Ukrajnai Római Katolikus Püspöki Konferencia – felmentést adott a vasárnapi és a kötelező ünnepi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól, a gyóntatás és az áldozás, valamint a temetés rendjének szabályozására is kitérve; megfogalmazása szerint: „Isten előtt az a kedves, ha vigyázunk egymásra, és nem kockáztatunk fölöslegesen” (lásd *Magyar Kurír* 2020. március 24.). 2020. március 19-től romániai katolikus egyházmegyékben is ideiglenesen felfüggesztették a zárt terekben a hívők részvételével zajló liturgikus cselekményeket (lásd *Magyar Kurír* 2020. március 19.).

23 Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4183>; <https://katolikus.hu/cikk/szentségek-kiszolgáltatasa-jarvanyveszely-idejen>

24 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 19.

25 *Uo.*, 2020. március 21.

„A járványban megbetegedettekért, az elhunytakért, és a szeretteiket elvesztőkért is imádkozzunk, testvérek, hogy megtapasztalhassa a keresztény nép: életünkben és halálunkban egyaránt mellettünk áll Krisztus, a Mindenség Királya. Csendben imádkoznak, majd a pap folytatja: Mindenható, örök Isten, tekints kegyesen aggodalmunkra, könnyítsd meg gyermekeid terhét, fogadd országodba az elhunytakat és erősítsd meg gyenge hitünket, ahogy megerősítetted Szent Fiadat, Jézus Krisztust, aki értünk kiűrtette a szenvedés kelyhét. Add, hogy mindig kételkedés nélkül bízzunk atyai gondviselésben. Krisztus, a mi Urunk által. H.: Ámen”.²⁶

2020. március 26-án Orosz Atanáz miskolci megyéspüspök az Előszentelt Áldozatok Liturgiájának végzését az egész évre felfüggesztette.²⁷

A járvány idejére kiadott nagypénteki könyörgést az MKPK honlapján 2020. április 2-án is közzétették,²⁸ és a 2020. április 9-én megjelent közlemény is tartalmazza, hogy a 2020. évi nagypénteki szentbeszédet követő tíz könyörgés után a járvány miatt külön egy tizenegyedik könyörgést iktatott be az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció, amelyben megemlékeznek mindazokról, akik gyászolnak, a betegekről és a halottakról. – E közlemény arra is kitér, hogy

„[a]z idei évben sajnálatos módon, tekintettel a járványveszélyre, templomainkban nem kerülhet sor a hívek kereszt előtti hódolatára, mivel hasonlóan az elmúlt napokhoz, a hívek fizikailag nem, csak lélekben és imádságban tudnak bekapcsolódni a liturgiába, és ezért egyedül a celebráns csókolhatja meg idén a keresztet”.²⁹

2020. április 2-án az MKPK honlapján újabb szentszéki rendelkezések magyar nyelvű fordítása jelent meg, a virágvasárnap liturgiára is kiterjedően a Nagyhét ünneplésére. Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció 2020. március 25-én kelt dekrétumát és az ahhoz kapcsolódó, 2020. március 26-án kelt megjegyzést a Covid-19-járvány miatt a latin rítusú nagyheti szertartások rendjével kapcsolatban hozták meg. 2020. április 2-án az MKPK honlapján a Keleti Egyházak Kongregációjának 2020. március 25-én kelt, ajánlásokat tartalmazó útmutatása is megjelent magyarul, szintén a húsvéti szertartások rendjével kapcsolatban. Az MKPK ekkori

26 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/dekretum-es-konyorges-a-covid-19-jarvany-idejere>; *Magyar Kurír* 2020. március 23.

27 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 27.

28 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/xi-rendkivuli-konyorges-a-jarvany-idejere---nagypentekre>

29 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/nagypentek---jesus-krisztus-keresztthalalanak-napja-24874153>

tájékoztatása szerint a magyarországi szertartásokkal kapcsolatos, a szentszéki dokumentum alapján készülő liturgikus útmutató későbbre várható, a járványügyi helyzet figyelembevételével.³⁰

2020. április 14-én az MKPK honlapján közzétették az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció járvány idejére szóló szentmiséről rendelkező, 2020. március 30-án kelt dekrétumának – miseformulát tartalmazó függelékkel együtt történő – magyar nyelvű fordítását.³¹

2020. május 1-jén az MKPK – új járványügyi szabályok hatályba lépéséről értesülve – a latin szertartású egyházmegyéire vonatkozóan, 2020. május 4-i életbe léptetéssel egyebek mellett akként rendelkezett, hogy a nyilvános liturgia végzéséről, illetve a szentségek kiszolgáltatásának módjáról az egyes megyéspüspökök a CIC 838. kánonja alapján a helyi körülmények és lehetőségek, valamint az egészségügyi előírások figyelembevételével döntenek; Budapesten és ott, ahol az állami szabályok változatlanok maradtak, további intézkedésig a korábbi egyházi rendelkezések élnek; a még mindig fennálló veszélyhelyzetre való tekintettel visszavonásig továbbra is hatályosak a március 17-én kelt rendelkezésben foglaltak, miszerint a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól felmentést adtak, és továbbra is lehetővé van téve az általános feloldozás megadása, amíg a rendkívüli helyzet tart, valamint az állami előírásokat is be kell tartani.³²

2020. május 1-jén több főpásztor, például Kocsis Fülöp görögkatolikus metropolita, Marton Zsolt váci megyéspüspök, Orosz Atanáz miskolci megyéspüspök, Palánki Ferenc debrecen-nyíregyházi megyéspüspök, Szocska A. Ábel nyíregyházi megyéspüspök – számos óvintézkedést megtartva – a járványügyi korlátozások különböző mértékben megjelenő részleges feloldásáról rendelkezett: szigorú szabályok (pl. fertőtlenítés, maszkviselés, távolságtartás, szellőztetés, szenteltvíz használatának elhagyása, gyóntatószék elkerülése, kézfogás mellőzése, egy szín alatt, kézbe áldoztatás) között

30 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/ujabb-liturgikus-rendelkezesek-a-covid-19-jarvany-idejere> (a szentszéki dokumentumok teljes szövegével); *Magyar Kurír* 2020. március 26., 2020. április 2. (pl. Magyarországi Sajtójogi Metropolitai Egyház rendelkezése).

31 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/dekretum-a-jarvany-idejere-szolo-miserol> (a dekrétum és a függelék teljes szövegével); *Magyar Kurír* 2020. április 14.

32 Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4191>; <https://katolikus.hu/cikk/az-mkpk-kozlmenye-10651342>; vö. pl. http://gyor.egyhazmegye.hu/#/hir/rendelkezesek_a_jarvanyugyi_korlatozasok_reszleges_feloldasarol, <http://szeged-csanad.hu/2020/05/28/puspoki-rendelkezesek-a-koronavirus-jarvany-elleni-vedekezes-2-szakaszaban-2/>; és *Magyar Kurír* 2020. április 30., 2020. május 1.; a védelmi intézkedésekről szóló 168/2020. (IV. 30.) Korm. rendelet.

vannak nyilvános liturgiák, a felmentést megtartva.³³ E napon Erdő Péter bíboros és Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspök úgy döntött, hogy további intézkedésig a 2020. április 2-i egyházi rendelkezések maradnak hatályban: nincs engedélyezve a nyilvános szentmisék bemutatása a templomokban.³⁴ Marton Zsolt megyéspüspök az aznapi rendelkezését szigorította: például a szabadtéri szentmisék megtartását egyelőre sehol nem engedélyezte, ugyancsak nem engedélyezte a Váci Egyházmegye Pest megyei területein a nyilvános szentmisét.³⁵

2020. május 2-án Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek és Hortobágyi T. Cirill, a Pannonhalmi Területi Apátság ordináriusa is a járványügyi korlátozások részleges feloldásáról rendelkezett: például az említett óvintézkedésekkel, korlátozásokkal lehet nyilvános szentmise.³⁶

2020. május 4-én Székely János szombathelyi megyéspüspök, Udvardy György veszprémi érsek, pécsi apostoli kormányzó, Veres András győri megyéspüspök rendelkezett – némi különbségekkel – hasonlóképpen, azonban Ternyák Csaba egri érsek és 2020. május 5-én Varga László kaposvári megyéspüspök továbbra is szüneteltette a nyilvános liturgiákat, és a többi korlátozó intézkedést sem oldotta fel.³⁷

Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyéspüspök 2020. május 8-án rendelkezett a járványügyi korlátozások részleges feloldásáról: bizonyos keretek között (pl. fertőtlenítés, üres szenteltvíztartó, maszkviselés, távolságtartás, nincs kézfogás, kézbe áldoztatás) lehet nyilvános szentmise, a felmentés továbbra is mindenki számára biztosított.³⁸

2020. május 12-én az MKPK Titkársága és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Titkársága a koronavírus által okozott világjárvány megszűnéséért közös imádságra hívó közleményt adott ki.³⁹

33 Lásd *Magyar Kurír* 2020. május 1., 9.

34 Lásd *uo.*, 2020. május 1., 7.: „A Székesfehérvári Egyházmegyéhez tartozik például Csepel, amely Budapest egyik kerülete”. „A miseturizmus magában rejti a fertőzések esetleges továbbadását”.

35 *Uo.*, 2020. május 2.

36 *Uo.*, 2020. május 2.

37 *Uo.*, 2020. május 4., 5. 2020. május 6-tól Szlovákiában korlátozásokkal (pl. maszkviselés, távolságtartás) újra megnyitották a templomokat a nyilvános szentmisék számára – 2020. március 10. óta csak magánmiséket lehetett bemutatni (lásd *Magyar Kurír* 2020. május 6.).

38 *Uo.*, 2020. május 8. 2020. május 10-től Szerbiában szigorú szabályok szerint (pl. fertőtlenítés, távolságtartás, 50 fős létszámstop, üres szenteltvíztartó, maszkviselés, nincs kézfogás, kézbe áldoztatás) – a felmentést megadva – újra végezhetőek hívek részvételével ünnepelt liturgikus cselekmények (lásd *Magyar Kurír* 2020. május 15.).

39 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/imanap-az-emberisegert>; <https://www.esztergomi-ersekseg.>

Spányi Antal megyéspüspök és Varga László megyéspüspök 2020. május 15-én rendelkezett a járványügyi korlátozások részleges feloldásáról: bizonyos keretek között (pl. fertőtlenítés, üres szenteltvíztartó, maszkviselés, távolságtartás, nincs kézfogás, kézbe áldoztatás) lehet nyilvános szentmise, a felmentés továbbra is mindenki számára biztosított.⁴⁰

Marton Zsolt megyéspüspök 2020. május 15-én akként rendelkezett, hogy 2020. május 18-tól hétköznapi és vasárnapi szentmisék tarthatók hívek jelenlétével, nyomatékosan kérte „az időseket és a betegeket, akik veszélyeztetve érzik magukat, vagy hozzátartozói között van, akit veszélyeztethet, saját és mások érdekében fontolják meg a misén való személyes részvételt. A többiek számára a vasárnapi szentmisén való részvétel ismét kötelező, az erre vonatkozó korábbi felmentés megszűnik. A 200 fő feletti szabadtéri misék nincsenek engedélyezve” – az állami előírásokat be kell tartani, más liturgikus és közösségi alkalmak a járványügyi előírások betartásával lehetségesek.⁴¹

2020. május 16-án az MKPK Titkársága közleményben tudatta: az MKPK értesült arról, hogy 2020. május 18-tól olyan járványügyi szabályok lépnek életbe, amelyek következtében országosan megszűnnek a kijárási korlátozások; Budapesten és azokon a helyeken, ahol eddig a nyilvános liturgiák szüneteltek, az MKPK május 1-jén kiadott rendelkezéseivel és a helyi szabályokkal összhangban az egyes megyéspüspökök a helyi körülmények és lehetőségek, valamint az egészségügyi előírások figyelembevételével döntenek a liturgia nyilvános végzéséről, illetve a szentségek kiszolgáltatásának módjáról.⁴²

2020. május 16-án Erdő Péter bíboros és Ternyák Csaba érsek a járványügyi korlátozások részleges feloldásáról, 2020. május 19-én Udvardy György veszprémi érsek, pécsi apostoli kormányzó a járványügyi korlátozások további részleges feloldásáról rendelkezett, amely szerint 2020. május 18-tól, illetve 19–20-tól kezdve ismét tarthatók nyilvános szentmisék

hu/hirek/imanapot-tartanak-csutorokon-vilagjarvany-megszuneseert; <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/interju-fopasztorral-3091>

40 Lásd *Magyar Kurír* 2020. május 15.

41 *Uo.*, 2020. május 15. 2020. május 15-én Kovács Gergely gyulafehérvári érsek – a román állami előírások tükrében – a járványügyi korlátozások részleges feloldásáról szóló körlevelet adott ki, amely szerint a templomtérben ugyan még nem mutathatnak be szentmisét a hívek részvételével, de egyébként – szabadtéren (templomkertben, templom közvetlen közelében) – bizonyos keretek között (pl. fertőtlenítés, maszkviselés, távolságtartás, kézbe áldoztatás, nincs kiskereszt) lehetőség van rá (lásd *Magyar Kurír* 2020. május 16.).

42 Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4190>; *Magyar Kurír* 2020. május 16.

és más liturgikus cselekmények templomokban vagy alkalmas szabadtéri környezetben az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye, az Egri Főegyházmegye, a Veszprémi Főegyházmegye és a Pécsi Egyházmegye egész területén; például a távolságtartás, kézfertőtlenítés, maszkviselés, üres szenteltvíztartók, kézbe áldoztatás, szentmise végén történő perselyezés előírása, vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentés, általános szentségi feloldozás lehetősége megmaradt.⁴³ 2020. május 21-én Spányi Antal megyéspüspök 2020. május 23-i hatálybalépéssel hasonlóképpen rendelkezett.⁴⁴

Az MKPK honlapján 2020. május 28-án közzétett – csíksomlyói búcsúval kapcsolatos – szöveg szerint a ferences testvérek korábbi közleményükben arra kérik a zarándoktestvéreket, hogy tekintettel a Covid-19-világjárvány kapcsán hozott egészségügyi döntésekre, idén szervezeten ne zarándokoljanak el a kegyhelyre a pünkösdszombati búcsú alkalmával, hanem szívük zarándoklatával kapcsolódjanak be az ünnepi szentmisébe és az egyéb liturgikus programokba.⁴⁵

Ferenc pápa 2020. május 30-án a Vatikáni Kertek Lourdes-i barlangjánál Szűz Mária közbenjárását kérve imádkozta a rózsafüzért a világjárvány megszűnéséért. A Szentatya az imaalkalmat szervező Új Evangelizáció Pápai Tanácsán keresztül a világ többi szentélyét is arra hívta, hogy csatlakozzanak ehhez az imádsághoz. A Szentatya ezzel az imádsággal közelségét fejezte ki azokhoz a szentélyekhez, amelyek a járvány idején nem fogadhatták a zarándokokat.⁴⁶

Az MKPK 2020. június 3-i – Magyarország latin szertartású egyházmegyéire vonatkozó – közleménye szerint, mivel olyan járványügyi szabályok léptek életbe, amelyek következtében megszűntek a kijárási korlátozások és országosan lehetővé vált a liturgia nyilvános végzése, a 2020. március 17-én kelt rendelkezésben foglaltak, miszerint a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól felmentés van adva és lehetővé van téve az általános feloldozás, 2020. június 14-től általánosan visszavonásra kerültek,

43 Lásd *Magyar Kurír* 2020. május 16., 19., 20.

44 *Uo.*, 2020. május 21. 2020. május 18-tól óvintézkedésekkel (pl. maszkviselés, létszámstop, távolságtartás, fertőtlenítés, üres szenteltvíztartók, nincs békeköszöntés) az olaszországi templomokban is megnyílt a nyilvános szentmise bemutatásának lehetősége – az Olasz Püspöki Konferencia 2020. március 9-től függesztette fel a nyilvános szentmisék bemutatását (lásd *Magyar Kurír* 2020. május 8.).

45 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/punkosd-a-husveti-ido-lezarasa>

46 Lásd <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/imadsag-vilagjarvany-megszuneseert>

hacsak az illetékes megyéspüspök másként nem rendelkezett (a szentmisén való részvétellel kapcsolatban az általános morális elvek továbbra is irányadók voltak, idősebb, veszélyeztetett, beteg testvérekre, azokra, akik kötelességüket teljesítették, a kötelezettség nem vonatkozott). A nyilvános liturgia végzésének, a szentségek kiszolgáltatásának módjáról az egyes megyéspüspökök továbbra is a *CIC* 838. kánonja alapján a helyi körülmények és lehetőségek, valamint az egészségügyi előírások figyelembevételével dönthettek. Az egyházi oktatási, szociális és egészségügyi intézményekben továbbra is követni kellett a vonatkozó állami előírásokat.⁴⁷

2020. június 4-én Szocska A. Ábel nyíregyházi megyéspüspök a járványügyi korlátozások részleges feloldásáról rendelkezett, például maszkviselés, kézfertőtlenítés, távolságtartás előírása, a Szent Liturgián való kötelező részvétel alóli általános felmentés visszavonása által.⁴⁸

2020. június 6-án Palánki Ferenc megyéspüspök és Székely János megyéspüspök némi különbséggel a szentmisén való részvétellel kapcsolatban rendelkezett: óvintézkedéseket (pl. maszkviselés, kézfertőtlenítés, távolságtartás, nincs kézfogás) megtartva a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentést és a lehetővé tett általános feloldozás megadását 2020. június 14-i hatállyal visszavonta.⁴⁹ 2020. június 10-i közlemény szerint Orosz Atanáz megyéspüspök a Miskolci Egyházmegyére kiterjedően hasonlóképpen döntött.⁵⁰

2020. június 19-én Spányi Antal székesfehérvári megyéspüspök, 2020. június 20-án Udvardy György veszprémi érsek, pécsi apostoli kormányzó

47 Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4192>; <https://katolikus.hu/cikk/ulesezett-a-magyar-katolikus-puspoki-konferencia-30911344>; vö. pl. http://gyor.egyhazmegye.hu/#/hir/fo-pasztori_korirat_a_jarvanyugyi_korlatozasok_enyhiteserol_; *Magyar Kurír* 2020. június 3.; és a veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 2020. évi LVII. törvény, a veszélyhelyzet megszüntetésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény, a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet megszüntetéséről szóló 282/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet.

48 Lásd *Magyar Kurír* 2020. június 5.

49 *Uo.*, 2020. június 6.

50 *Uo.*, 2020. június 10. 2020. június 18-án Kovács Gergely gyulafehérvári érsek – a román állami szervek újabb, a templomok megnyitását bizonyos elővigyázatossági normák betartásával lehetővé tevő rendelkezései nyomán – enyhítő intézkedéseket hozott; kötelező maradt például a maszkviselés, a fertőtlenítés, a szellőztetés, a távolságtartás, az üres szenteltvíztartó, a kézbe áldoztatás, a kézfogás és a kiskereszt mellőzése; például a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól adott felmentés, az engedélyezett általános feloldozás és a szentségek (keresztség, házasság, bűnbánat) kiszolgáltatására vonatkozó korlátozások visszavonásra kerültek (lásd *Magyar Kurír* 2020. június 22.).

és Marton Zsolt váci megyéspüspök, 2020. június 23-i közlemény szerint Varga László kaposvári megyéspüspök – a járványügyi készültségi időszak védelmi intézkedéseiről szóló 285/2020. (VI. 17.) Korm. rendeletre utalva – további enyhítésekről rendelkeztek; Spányi Antal megyéspüspök által ajánlásokat is megfogalmazva megtartották például a szenteltvíztartók üresen tartását, a kézbe áldoztatást, Veres András győri megyéspüspök 2020. június 23-i körirata szerint például a kézfogás elhagyását is; ötszáz fő feletti rendezvények zárt helyen továbbra sem voltak tarthatók.⁵¹ Palánki Ferenc megyéspüspök 2020. június 21-i rendelkezései némileg eltérnek (kevésbé enyhék), megmaradt például a szenteltvíztartók üresen tartása, a kézfertőtlenítés, a maszkviselés, a kézbe áldoztatás, a távozáskori perselyadományozás a kijáratnál, és nincs kézfogás.⁵²

2020. augusztus 20-án a koronavírus-járvány terjedésének megfékezésére érdekében nem a bazilika előtti téren, hanem zárt körben a budapesti Szent István-bazilikában mutattak be ünnepi szentmisét, és a hagyományos Szent Jobb-körmenetet a járvány miatti elővigyázatosságból ezúttal nem tartották meg a szentmise végén, helyette a magyar nemzetért könyörgő liturgiát tartottak a főoltárra emelt Szent Jobb jelenlétében.⁵³

3. A pandémia második hulláma

2020. augusztus 31-i közlemény szerint Marton Zsolt megyéspüspök rendelkezése értelmében a járványhelyzet miatt a 2020. szeptember 5–6-i és 8-i mátraverebély-szentkúti és máriabesnyői Kisboldogasszony-búcsúk, 2020. szeptember 12–13-án a vac-hétkápolnai templom búcsúja nagy létszámmal nem voltak megtarthatók.⁵⁴

51 *Uo.*, 2020. június 19., 20., 21., 23., 24.

52 *Uo.*, 2020. június 21. 2020. június 27-én megjelent közlemény szerint Szerbia katolikus püspökei a korlátozások jelentős megszüntetéséről döntöttek, megtartva például a kézfogás-elhagyási, a távolságtartási, a szenteltvíztartóval kapcsolatos és más egészségügyi rendelkezéseket, valamint megszüntetve a szentmiselátogatási kötelezettség alóli felmentést (*Magyar Kurír* 2020. június 27.).

53 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/kovacs-gergely-szent-istvan-unnepen-mindannyiunk-keze-ka-paszkodjon-egymasba> (szentbeszéd is); <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/erdo-peter-szent-istvan-kiraly-sziklara-epitette-orszagat-es-eletet-3243>; a Nagyboldogasszony-napi, 2020. augusztus 15-16-ára tervezett máriapócsi nagybúcsúhoz Lásd *Magyar Kurír* 2020. augusztus 10. (pl. korlátozott létszám, maszkviselés).

54 Lásd *Magyar Kurír* 2020. augusztus 31.

A Görögkatolikus Metropólia ugyanezen a napon – Kisboldogasszony és Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe kapcsán – megjelent felhívása alapján a szeptember elejére tervezett máriapócsi búcsúk vonatkozásában is – maszkhasználattal – ez volt a helyzet.⁵⁵

2020. szeptember 4-én az MKPK a járvány felerősödése miatt közleményt adott ki, amelyben többek között kérte, hogy a templomot, plébániát minden közösségi alkalom, szentmise után fertőtlenítőszerrel takarítsák, a szentmisében a kézfogást mellőzzék, az áldoztatás a latin rítusban kézbe történjen, a papok és az áldoztatók a szentmisék előtt és után, valamint az áldoztatás megkezdése előtt is fertőtlenítsék kezüket, a gyóntatáskor is használjanak maszkot és tartsanak megfelelő távolságot, a gyóntatás lehetőleg jól szellőző helyiségben vagy szabadtéren történjen, ne használják a szenteltvíztartókat, a templomok bejáratánál legyen kézfertőtlenítő, a perselyezés a szentmise végén legyen, a templomokban a hívek is lehetőleg használjanak maszkot, tartsanak egymástól 1,5–2 méter távolságot, az egyházi intézmények és plébániák, a betegellátásban és az idősothonok ellátásában részt vevők is kövessék a hatósági előírásokat (pl. folyamatos szellőztetés, kézfertőtlenítés; a Covid-19-ben szenvedők esetében erre külön kijelölt, engedéllyel rendelkező személyek végezhetnek szolgálatot a legszigorúbb orvosi előírások szerint). A *CIC* 838. kánonja értelmében az egyes megyéspüspökök, illetve, akik a jogban velük egyenlő elbírálás alá esnek, ettől eltérő rendelkezéseket is hozhattak.⁵⁶

2020. szeptember 8-án Marton Zsolt megyéspüspök az MKPK 2020. szeptember 4-i intézkedéseivel összhangban hozott rendelkezéseket: például hét év felett kötelező maszkviselés, távolságtartás, kézfertőtlenítés.⁵⁷

⁵⁵ *Uo.*, 2020. augusztus 31.

⁵⁶ Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4193>; <https://katolikus.hu/cikk/kozlemeny-10175874>; vö. pl. <https://www.martinus.hu/hirek/10148/jarvanyugyi-rendelkezesek-dr-szekely-janos-megyespuspok-rendelkezesei>, <http://szeged-csanad.hu/2020/09/11/a-szeged-csanadi-egy-hazmegyere-vonatkozó-jarvanyugyi-intezkedesek/>, <https://katolikus.hu/cikk/egyuttmukodesi-megallapodast-kotott-a-katolikus-szeretetszolgalat-es-a-budapesti-szent-ferenc-korhaz>, <https://katolikus.hu/cikk/peterfillerek-gyujtese-94997909>; és *Magyar Kurír* 2020. szeptember 3., 4., 2020. október 9.; a járványügyi készültségi időszak védelmi intézkedéseiről szóló 431/2020. (IX. 18.) Korm. rendelet; egyes járványügyi intézkedésekről szóló 453/2020. (X. 9.) Korm. rendelet.

⁵⁷ Lásd *Magyar Kurír* 2020. szeptember 8.; vö. *Uo.*, 2020. szeptember 18., 2020. október 2., 7.

2020. szeptember 11-i közlemény szerint Székely János szombathelyi megyéspüspök is kiegészítő rendelkezéseket hozott (korlátozott felmentés a szentmise-kötelezettség alól).⁵⁸

2020. október 22-én az Apostoli Penitenciária dekrétumot bocsátott ki, amelyben a világjárvány rendkívüli körülményeire alkalmazza a Mindenszentek ünnepéhez és halottak napjához kapcsolódó teljes búcsú elnyerésének feltételeit: 2020-ban a Covid-19 által okozott pandémiahelyzetben az elhunyt hívek javára szolgáló teljes búcsú elnyerésének lehetőségét meghosszabbították egész november hónapra, úgy alkalmazva az ehhez szükséges feltételeket, hogy – a csoportosulások elkerülhetővé válásával – a keresztény nép védve legyen. A dekrétumban az Apostoli Penitenciária 2020. március 19-én kiadott, *A bűnbocsánat szentségéről a pandémia miatt kialakult jelenlegi helyzetben* című dokumentumára is utalás történt.⁵⁹

2020. november 2-án, halottak napján a Covid-járványban elhunyt idősök lelki üdvéért szentmisét celebrált Erdő Péter bíboros. A járvány miatt a szentmisén a maszk viselését – a megfelelő távolságtartással együtt – végig kérték.⁶⁰

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye honlapján 2020. november 6-i tájékoztatás szerint újból, nyomatékosan kérték a paptestvéreket, hogy tartsák be az állami és a bíboros úr által körlevélben kiadott óvintézkedéseket: a templomokban és a közösségi alkalmakon megfelelő, biztonságos távolságtartás, az orrot és szájat eltakaró maszk viselése, belépéskor kézfertőtlenítés; plébániai oktatások, közösségi összejövetelek szorítkozzanak a szentségi felkészítésre, és ekkor se feledkezzenek meg a távolságtartásról, a maszk viseléséről, tehát csak annyian vegyenek részt ezeken, ahányan a távolságtartást figyelembe véve beférnek az adott helyiségbe.

„Azon testvéreink, akik a vírus miatt jogosan félnek a közösségben való megjelenéstől, beteget ápolnak, nagyon idős vagy veszélyeztetett személyllyel laknak együtt, hatósági karanténban vannak, illetve állapotbeli kötelességük nem teszi lehetővé, hogy a vasárnapi szentmisén részt vegyenek,

58 *Uo.*, 2020. szeptember 11. 2020. október 1-jén, 15-én és 24-én Szlovákiában újabb járványügyi szigorítások léptek hatályba: például legfeljebb ötvenen, majd hatan vehettek részt egy szentmisén, 2020. október 24-től senki sem (lásd *Magyar Kurír* 2020. október 17., 31.).

59 Lásd részletesen <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/az-apostoli-penitenciarium-dekretuma-halottakert-felajlanlato-bucsukrol>; *Magyar Kurír* 2020. október 27.; vö. *uo.*, 2020. november 6.

60 Lásd <https://katolikus.hu/kereses/j%C3%A1rv%C3%A1ny> (2020. november 2.), <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/erdo-peter-mindenszentek-unnepen-megelhetjuk-gondviseles-be-vetett-bizalmat>

az Egyház tanítása szerint mentesülnek a vasárnapi szentmisén személyes részvétel kötelezettsége alól”.⁶¹

2020. november 9-én az MKPK – a járványhelyzet alakulása miatt, Magyarország latin szertartású egyházmegyéire kiterjedő hatállyal – közleményt adott ki. Eszerint a templomokat nyitva tartják, szentmisék is tartathatók, de azok úgy végezhetőek, hogy a hatósági kijárási korlátozásokkal összhangban vannak. Vonatkoznak a *Katekizmusban* (KEK 2183.) és az *Egyházi Törvénykönyvben* (CIC 1248. k. 2. §) található előírások, amelyek szerint, ha valaki számára súlyos okból lehetetlenné válik az eucharisztikus ünneplésben való részvétel, igen ajánlatos, hogy helyette töltsön kellő időt imádsággal – a Szentírás olvasásával, zsolozsma végzésével vagy más imával, elmélkedéssel – egyénileg vagy a családban (vö. online, televíziós szentmise-közvetítés). Felmentést adtak mindazoknak is, akik úgy érezték, hogy számukra a szentmisén való személyes részvétel veszélyt hordoz magában (CIC 87. k. 1. §, 1245. k.). Plébániai oktatásokat, közösségi összejöveteleket szoros kivételektől eltekintve – amelyek során követni kellett az aktuális járványügyi, gyülekezési előírásokat – csak online formában lehetett tartani. A templomokban, egyházi intézményekben, plébániákon, a szentségkiszolgáltatásban, az oktatási, szociális, egészségügyi intézményekben továbbra is követni kellett a vonatkozó járványügyi előírásokat. A CIC 838. kánonja értelmében az egyes megyéspüspökök, illetve, akik a jogban velük egyenlő elbírálás alá esnek, ezektől eltérő rendelkezéseket is hozhattak.⁶²

2020. november 11-én az MKPK honlapján közzétették az MKPK 2020. november 9-i rendelkezéséhez tartozó, *Szentségek kiszolgáltatása járványveszély idején* című, 2020. november 10-én kelt, részletes óvintézkedéseket tartalmazó liturgikus mellékletet [pl. higiéniai előírások, fertőtlenítés, távolságtartás, maszkhasználat, kézbe áldoztatás, perselyezés szentmise végén, szoros kivételekkel online templomi oktatás, szűkkörű temetés és szentségkiszolgáltatások (keresztség, házasság)].⁶³

61 Lásd <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/tajekoztatas-koronavirus-intezkedesekrol>; Magyar Kurír 2020. november 6.; vö. pl. a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet, a veszélyhelyzet idején alkalmazandó további védelmi intézkedésekről szóló 479/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet, a koronavírus-világjárvány második hulláma elleni védekezésről szóló 2020. évi CIX. törvény.

62 Lásd részletesen <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4196>; <https://katolikus.hu/cikk/az-mkpk-kozlemeny-62799764>; Magyar Kurír 2020. november 9.

63 Vö. 2020. szeptember 4-i MKPK-közlemény; lásd részletesen <https://katolikus.hu/cikk/szentsgek-kiszolgáltatatasabrvanyveszely-idejen>

2020. november 9-én Erdő Péter bíboros – a Főegyházmegye sajátos helyzetére tekintettel – hozott kiegészítő járványügyi rendelkezéseket: például távolságtartás, maszkviselés, fertőtlenítés, részleges felmentés a szentmise-kötelezettség alól, általános feloldozás lehetőségének megadása, este hét óra után nyilvános szentmisét kezdeni sehol nem volt szabad.⁶⁴ E napon Varga László megyéspüspök is kiegészítő intézkedésekről döntött, például távolságtartás, maszkviselés, fertőtlenítés, általános feloldozás lehetőségének megadása tekintetében;⁶⁵ a Görögkatolikus Metropólia pedig – a keleti rítusból fakadó különbségek miatt – a járványügyi előírások görögkatolikus egyházi vonatkozásairól szóló közleményt adott ki.⁶⁶

2020. november 10-én Marton Zsolt megyéspüspök ugyancsak kiegészítő rendelkezéseket bocsátott ki: például távolságtartás, maszkviselés, fertőtlenítés, részleges felmentés a szentmise-kötelezettség alól, temetésen legfeljebb ötven fő lehetett.⁶⁷ 2020. november 17-én Palánki Ferenc megyéspüspök az általános feloldozás megadásáról döntött.⁶⁸

Érdemes felfigyelni Ferenc pápának a szegények 4. világnapjára, 2020. november 15-ére írt üzenetére (lásd különösen 7. pont),⁶⁹ az MKPK Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepére, 2020. november 15-én kelt, Ferenc pápa 2020. március 27-i szavait is idéző körlevelére⁷⁰ és Cserhádi Ferenc püspök 2020. november 26-án közzétett körlevelére,⁷¹ mert mindhárom dokumentum figyelemre méltó tartalommal szól a világvilágjáróról, annak következményeiről. Cserhádi Ferenc püspök írja:

64 Lásd *Magyar Kurír* 2020. november 10.

65 *Uo.*, 2020. november 10.

66 *Uo.*, 2020. november 10.

67 *Uo.*, 2020. november 10. 2020. november 13-án Majnek Jenő Antal munkácsi megyéspüspök az ukrainai állami előírásoknak megfelelően számos vonatkozásban hozott óvintézkedéseket: például távolságtartás, maszkviselés, fertőtlenítés, üres szenteltvíztartók, kézbe áldoztatás, perselyezés szentmise végén, részleges felmentés a szentmise-kötelezettség alól, nincs kézfogás (lásd részletesen *Magyar Kurír* 2020. november 20.).

68 *Uo.*, 2020. november 18.

69 Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4208>; <https://katolikus.hu/cikk/ferenc-papa-uzenete-a-szegenyek-vilagnapjara-13435598>

70 Lásd <https://katolikus.hu/dokumentumtar/4195>; <https://katolikus.hu/cikk/az-mkpk-korlevele-arpad-hazi-szent-erzsebet-unnepere-2020>; vö. <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/a-jarvany-valasztas-ele-allitotta-az-emberiseget-ferenc-papa-szerint> (a Szentatya szentbeszéde magyar fordításának teljes szövegével).

71 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/tekints-fel-az-egre>; vö. pl. <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/erdo-peter-advent-also-vasarnapjan-krisztus-az-igazi-vilagosság-kepes-eluzni-ezt-homal>, <https://katolikus.hu/cikk/advent--az-ur-erkezeset-varjuk>

„Ez a levél Istenbe vetett hitünket és bizalmunkat akarja erősíteni a világvárvány okozta nehéz helyzetben. Jelezni akarja, hogy nem vagyunk egyedül: az Úr velünk van, és velünk van a hívők közössége, amely buzgón kéri az Urat, idehaza és világszerte, hogy vegye el tőlünk ezt a rettenetes csapást”.⁷²

2020. december 17-én Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyéspüspök hozott járványügyi rendelkezéseket: például nincs szilveszteri éjféli szentmise, virtuális formában történő házszentelés van.⁷³

2020. december 21-én Erdő Péter bíboros az állami szabályozással összhangban akként rendelkezett, hogy 2020. december 24-én – a járványügyi intézkedések (pl. maszkviselés, távolságtartás) szigorú betartásával – lehet éjféli szentmisét tartani, de ajánlatosabb 24-e délután vigíliát, vagy másnap, a szokott időben ünnepi szentmisét bemutatni.⁷⁴ E napon Spányi Antal megyéspüspök indokolást is közölve úgy döntött, hogy Székesfehérváron 2020-ban nem tartják meg a hagyományos karácsonyi éjféli szentmisét.⁷⁵

4. A pandémia harmadik hulláma

2021. február 22-én Spányi Antal megyéspüspök felhívást intézett a járványügyi rendelkezések betartásáról: az MKPK 2020. szeptember 4-i rendelkezései és az azokhoz kapcsolódó egyházmegyei rendelkezések (pl. fertőtlenítés, maszkviselés, távolságtartás, kézbe áldoztatás) továbbra is hatályosak.⁷⁶

Erdő Péter bíboros 2021. február 26-i levelében – a pandémia fokozódására tekintettel – a járványügyi intézkedéseket megerősítve kifejtette: aggodalommal látjuk a járvány fokozott terjedését; ha az állami rendelkezések szigorodnak, vissza kell térnünk a tavaszi szigorúbb egyházi szabályokhoz is; a paptestvérek és a hívők iránti felelősségtől vezetve vegyük figyelembe a következőket: 1. vegyük komolyan az eddigi egészségügyi

72 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/tekints-fel-az-egre>. 2020. december 1-jei közlemény szerint Német László nagybecskereki főpásztor is újabb járványügyi rendelkezéseket léptetett életbe: például maszkviselés, távolságtartás, kézbe áldoztatás, részleges felmentés a szentmise-kötelezettség alól, gyónóbúcsúk és házszentelések elmaradása, általános feloldozás (lásd *Magyar Kurír* 2020. december 1.).

73 Lásd *Magyar Kurír* 2020. december 18.

74 *Uo.*, 2020. december 21.

75 *Uo.*, 2020. december 21.

76 *Uo.*, 2021. február 22.

határozatokat, például közvetlenül az áldoztatás előtt fertőtlenítsék az áldoztatók a kezüket; 2. szigorúan tartsuk meg egymástól a távolságot és viseljünk maszkot; 3. a plébánosok megítélése szerint, ahol indokoltnak látszik, adható általános feloldozás a jól ismert feltételekkel; 4. ajánljuk, akik önmagukat, környezetüket veszélyeztetve érzik, online vagy a tömegtájékoztatási eszközökön kövessék a szentmiséket, nagybőjti ájtosságokat; 5. családlátogatásoktól, magánjellegű összejöveletektől lehetőség szerint tartózkodjunk; 6. ügyeljünk arra, hogy sokszor a kórusban való éneklés is különös kockázatot jelent; 7. a nagybőjti önmegtagadást most egészen különös módon tudjuk megélni; ajánljuk fel ezeket a lemondásokat egész hívő közösségünkért.⁷⁷

A világvjárvány újabb hulláma kapcsán az MKPK Titkársága 2021. március 4-én közleményt adott ki, amelyben kérték, hogy a nagybőjti imádságokat ajánlják fel egész népünkért, különösen azokért, akik a világvjárványban érintettek, kiemelten azokért, akik az egészségügyi és a szociális szférában, illetve a mindennapi élet területein most is értünk dolgoznak; a járványhelyzetben segítő szeretettel figyeljünk idősebb és veszélyeztetettebb embertársainkra, kiemelten legyünk figyelemmel a járványügyi előírásokra, és felelősen tartsuk be azokat.⁷⁸

Az MKPK 2021. március 5-i közleménye⁷⁹ szerint, a Covid-19-járvány harmadik hulláma miatt életbe lépő állami szigorításokra is figyelemmel, a korábbi intézkedéseket megerősítve, Magyarország latin szertartású egyházmegyéire vonatkozóan: a koronavírus miatt meghirdetett veszélyhelyzetben a templomok mint a lelki feltöltődés és imádság helyei különösen is fontosak, ezért a templomok nyitva maradnak; nyilvános istentiszteletek csak a hatósági kijárási és egyéb korlátozásokkal összhangban végezhetők, az illetékes ordinárius rendelkezése szerint (pl. fertőtlenítés, maszkviselés, védőtávolság); a megyéspüspök, ha úgy ítéli meg, felmentést adhat a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól (*CIC* 87. k. I. §, 1245. k.);

77 Lásd <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/a-jarvanyugyi-intezkedesek-megerositeserol>; *Magyar Kurír* 2021. február 26.; vö. pl. a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet, a koronavírus-világvjárvány elleni védekezésről szóló 2021. évi I. törvény (2021. február 22.), a 2021. február 8. napjával kihirdetett veszélyhelyzettel összefüggő rendkívüli intézkedések hatályának meghosszabbításáról szóló 80/2021. (II. 22.) Korm. rendelet.

78 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/az-mkpk-titkarsaganak-kozlemenye>

79 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/a-magyar-katolikus-puspoki-konferencia-kozlemenye-81389>

e felmentést – a fertőzés elkerülése céljából – az MKPK ordináriusai ismét megadják; a templomok mellett az egyházi intézményekben, a plébániákon is, a szentségkiszolgáltatásban, az oktatási, szociális, egészségügyi intézményekben is követni kell a járványügyi előírásokat; a *CIC* 838. kánonja értelmében az egyes megyéspüspökök, illetve, akik a jogban velük egyenlő elbírálás alá esnek, eltérő rendelkezéseket is hozhatnak.⁸⁰

Erdő Péter bíboros 2021. március 5-én úgy döntött, hogy az Esztergom-Budapesti Főegyházmegyében a templomok nem zárnak be, de a nyilvános istentiszteletek 2021. március 8-tól az egyházmegye egész területén szünetelnek; egyetlen kivétel a temetés, amelyet egyszerű formában, röviden, legfeljebb 50 fő részvételével lehet megtartani, ha a hatóságok ennél kisebb létszámot nem írnak elő; a felvett miseszándékok *sine populo* elvégezhetők, áthelyezhetők (*CIC* 1309. k.); a szent cselekményekbe otthonról az interneten, a tömegtájékoztató eszközökön lehet kapcsolódni; a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentés minden hívőnek visszavonásig megadva; a betegellátás, a gyóntatás, a rendkívüli áldoztatás tekintetében is mindenben követni kell az állami és egyházi járványügyi előírásokat; visszavonásig, azonnali hatállyal lehetővé van téve az általános feloldozás megadása a szokásos feltételekkel; az oktatási, szociális, egészségügyi intézményekben mindenben követni kell az állami előírásokat; a hatóságokkal mindenben együtt kell működni.⁸¹

2021. március 5-én Marton Zsolt megyéspüspök, Ternyák Csaba érsek ugyanúgy rendelkezett, mint a primás atya; e napon Palánki Ferenc megyéspüspök és a Görögkatolikus Metropólia is – az addigi óvintézkedések mellett – rendelkezéseket bocsátott ki, de a nyilvános istentiszteleteket nem szüneteltették: például fertőtlenítés, védőmaszk, távolságtartás, kézbe áldoztatás, általános feloldozás lehetősége, nincs kézfogás és két szín alatti áldozás, perselyezés távozáskor van.⁸²

2021. március 6-án Spányi Antal megyéspüspök a nyilvános szentmisék vonatkozásában – például a 2021. március 5-i primási döntéshez képest – differenciáltabban rendelkezett: kérte a plébánosokat, abban az esetben, ha a Kormány által előírt intézkedések (pl. védőtávolság, maszkviselés, fer-

80 Lásd részletesen *uo.*; *Magyar Kurír* 2021. március 5.; vö. pl. a védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról szóló 104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet.

81 Lásd részletesen <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/jarvanyugyi-rendelkezesek>; *Magyar Kurír* 2021. március 5.; vö. pl. <https://www.szfvar.katolikus.hu/hirek/a-szekesfehervari-egyhazi-megye-marcius-6-i-jarvany-ugyirendelkezes-20210306>

82 Lásd *Magyar Kurír* 2021. március 5.

tőtlenítés) nem tarthatók meg, ne mutassanak be nyilvános szentmiséket a templomokban.⁸³

2021. március 6-án Felföldi László pécsi megyéspüspök is járványügyi rendelkezések meghozataláról döntött; például nyilvános istentiszteletek továbbra is lehettek, de adott volt a fertőtlenítés, maszkviselés, távolságtartás, vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentés, általános feloldozás lehetősége, nem lehettek csoportos zárandoklatok, imatálalkozók, körmenetek, lelkigyakorlatok, közösségi összejövetelek.⁸⁴ Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyéspüspök e napon meghozott rendelkezése szerint a templomokban a nyilvános szentmisék, liturgiák szüneteltek.⁸⁵

2021. március 12-én Palánki Ferenc megyéspüspök a súlyosbodó járványügyi helyzet miatt újabb rendelkezéseket hozott; például: 2021. március 15-től a templomokban szüneteltek a nyilvános szentmisék, közösségi imádságok, hitéleti összejövetelek.⁸⁶

Az MKPK 2021. március 26-i közleményével megerősítette a 2021. március 5-i döntésében foglaltakat, azok a húsvéti ünnepek idején is hatályosak voltak. A húsvéti szertartásokat az egyházmegyei rendelkezésekkel összhangban lehetett végezni, az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció 2020-ban kelt, 2021-ben is hatályos dekrétumainak megfelelően.⁸⁷

2021. március 26-án az MKPK honlapján⁸⁸ ismét közzétették az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció 2020. március 19-i, hatályos dekrétumának magyar fordítását, amelyet a Covid-19-járvány miatt a nagyheti szertartások rendjével kapcsolatban hozott, és a nagypénteki liturgia XI. rendkívüli könyörgését. Publikálták e Kongregáció 154/20. számú, hatályos dekrétumának – és a kapcsolódó megjegyzés – magyar

83 Uo., 2021. március 6.

84 Uo., 2021. március 6.

85 Uo., 2021. március 8. 2021. március 8-án Pál József Csaba temesvári megyéspüspök is – figyelemmel arra, hogy bizonyos települések karanténba léptek – járványügyi rendelkezéseket adott ki: például nyilvános szentmiséket és temetési szertartásokat csak szabadban lehetett tartani, a szentmisékhez minden személy számára négy négyzetmétert kellett biztosítani, a temetéseken legfeljebb húsz személy vehetett részt (lásd részletesen *Magyar Kurír* 2021. március 10.).

86 Uo., 2021. március 13.

87 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/kozlemeny-54871391>; *Magyar Kurír* 2021. március 26.; vö. pl. a védelmi intézkedések egy héttel történő meghosszabbításáról szóló 133/2021. (III. 19.) Korm. rendelet.

88 Lásd <https://katolikus.hu/cikk/szentszeki-rendelkezesek-a-nagyhet-unneplesere-es-segedany-agok-szemelyes-es-csaladi-imadsagokhoz>

fordítását, ami a Covid-19-járvány miatt a latin rítusú nagyheti szertartások rendjével kapcsolatban kelt, továbbá e Kongregáció által engedélyezett, *Szentmise járvány idején* című választható miseszöveget és a *Segédanyag a Nagyhét személyes és családi imádságaihoz* című liturgikus segédletet. E Kongregáció útmutatása (2021. február 17.) szerint a rendelkezések 2021-ben is alkalmazhatók.⁸⁹

2021. március 26-án Felföldi László megyéspüspök, 2021. március 27-én Ternyák Csaba érsek és Udvardy György érsek, 2021. március 28-án a Magyarországi Sajtójogú Metropolitai Egyház a nagyhét és a húsvét ünnepére vonatkozóan járványügyi rendelkezéseket bocsátottak ki. Udvardy György érsek részletes aktusában írja, hogy Szent Péter apostol szavai a pandémia idején különösképpen is tanítanak bennünket a Jézusba és Mennyei Atyjába vetett mély hit és remény fontosságáról: „Általa hiszek Istenben, aki feltámasztotta a halottak közül, és dicsőséget adott neki, hogy hitetek és reményetek Istenben legyen” (1Pét 1,21).⁹⁰ Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye nagyheti és húsvéti szertartások rendjéről szóló közleménye a *Magyar Kurírban* 2021. március 30-án jelent meg: a nagyhéten sem voltak nyilvános liturgiák.⁹¹

2021. március 26-án Veres András püspök, az MKPK elnöke, Balog Zoltán püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkes elnöke és Fabinyi Tamás elnök-püspök a Magyarországi Evangélikus Egyház nevében közös levélben fordultak Pintér Sándor miniszterhez. A gyermekek és a hívek védelme, valamint az egyházi szolgálat fenntartásának érdekében azzal a kéréssel fordultak a belügyminiszterhez, hogy az egyházaikban szolgáló kb. 10 ezer főt a pedagógusokkal együtt sorolják be az oltási rendbe, ez az intézkedés segítheti a járvány tovább terjedésének megfékezését, és a hívekkel való – a jelen kritikus helyzetben különösen is fontos – kapcsolattartást, az egyházi jelenlét folyamatosságát.⁹²

Erdő Péter bíboros, Ternyák Csaba érsek és Marton Zsolt megyéspüspök 2021. április 9-én (értelemszerűen) a következő döntést hozták: tekintettel az óvatos állami enyhítésekre és a beoltottak növekvő számára (illetve figyelembe véve a járványhelyzetet és ezzel összefüggésben az állami

89 Vö. <https://www.veszpremiersekseg.hu/jarvanyugyi-rendelkezesek-a-nagyhetre-es-husvetra-veszpremi-foegyhazmegyeben/>; *Magyar Kurír* 2021. március 26.

90 Lásd *Magyar Kurír* 2021. március 28., 29.

91 Vö. *uo.* 2021. április 1.

92 Lásd részletesen <https://katolikus.hu/cikk/kozlemeny-65575232>

rendeletek változását), az Esztergom-Budapesti Főegyházmegyében, az Egri Főegyházmegyében és a Váci Egyházmegyében 2021. április 17-től ismét a nép részvételével végezhető a szentmisék, a püspöki konferencia irányelveinek megtartásával; továbbra is kötelező a maszkviselés, a kézbe áldoztatás, a kézfertőtlenítő használata és a távolságtartás; az MKPK március 5-i egyhangú határozata szerint a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentés további intézkedésig hatályban marad; a templomokon kívül, plébániákon, az oktatási, szociális, egészségügyi és más intézményekben továbbra is mindenben követni kell az állami előírásokat; a hatóságokkal mindenben együtt kell működni, és legyünk figyelemmel az általuk kiadott általános irányelvekre; aki a koronavírus-betegség bármilyen tünetét észleli magán vagy családján, az maradjon távol a liturgikus közösségtől.⁹³

2021. április 9-én Kiss-Rigó László megyéspüspök akként rendelkezett, hogy 2021. április 12-től a Szeged-Csanád Egyházmegye templomaiban – az egészségügyi előírások (maszkhasználat, kézfertőtlenítés, távolságtartás) betartásával – ismét nyilvánosak lesznek a szentmisék.⁹⁴ E napon Palánki Ferenc megyéspüspök hozott hasonló döntést: 2021. április 10-től – az említettek szerint – újra vannak nyilvános szentmisék (pl. maszkhasználat, fertőtlenítés, távolságtartás, kézbe áldoztatás, perselyadományozás távozáskor, felmentés szentmise-kötelezettség alól, általános feloldozás lehetősége, nincs kézfogás és két szín alatti áldozás).⁹⁵

2021. május 7-én az MKPK a Covid-19-járvány harmadik hullámát követő, a beoltottak számának növekedése miatt életbe lépő enyhítésekre figyelemmel, 2021. május 10-től a hazai latin szertartású egyházmegyéket illetően ekként döntött: a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alól (*CIC* 87. k. 1. §, 1245. k.) március 5-én adott általános felmentést visszavonják; az általános morális elvek érvényesek, így aki számára élethelyzete miatt (pl. betegség, karantén) lehetetlen a szentmisén való személyes részvétel, az a vasárnapot egyéni imával, a Szentírás olvasásával,

93 Lásd <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/fopasztorunk-friss-jarvanyugyi-rendelkezes-vo-pl>. <https://eger.egyhazmegye.hu/hirek/hirek-200/jarvanyugyi-rendelkezesek-az-egri-foegyhazmegyeben>; *Magyar Kurír* 2021. április 9., 12.; a védelmi intézkedések lépcsőzetes feloldásának első fokozatáról szóló 144/2021. (III. 27.) Korm. rendelet, a védelmi intézkedések meghosszabbításáról szóló 166/2021. (IV. 7.) Korm. rendelet, egyes veszélyhelyzeti intézkedésekről szóló 176/2021. (IV. 15.) Korm. rendelet.

94 Lásd *Magyar Kurír* 2021. április 9.

95 *Uo.*, 2021. április 9.

szolozsma végzésével, szentmise-közvetítésbe való bekapcsolódással vagy más módon szentelje meg; felelősen, körültekintően kell eljárni, figyelembe véve a járványügyi előírásokat, különös tekintettel a fertőtlenítőszerk használatára, a maszk viselésére, a védőtávolság megtartására; plébániai oktatások, közösségi összejövetelek is ezekre való tekintettel tarthatók; a nyilvános istentiszteletek végzésekor is be kell tartani a járványhelyzetre hozott előírásokat; a *CIC* 838. kánonja értelmében az egyes megyéspüspökök, illetve, akik a jogban velük egyenlő elbírálás alá esnek, ettől eltérő rendelkezéseket is hozhatnak.⁹⁶

2021. május 9-én Marton Zsolt megyéspüspök a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli általános felmentést fenntartotta, és számos egyéb vonatkozásban is rendelkezett, például temetésen legfeljebb 50 fő lehet, templomon kívüli, közterületen zajló körmenet nem megengedett, áldoztatni kézbe szabad, kerülendő a gyóntatószék használata, tilos a békekézfogás, a szenteltvíztartók üresen tartandók, az állami és az egyházi járványügyi előírásokat be kell tartani.⁹⁷

2021. május 10-én Felföldi László megyéspüspök a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentést és az általános feloldozás megadásának lehetőségére vonatkozó engedélyt, valamint a csoportos zarándoklatok, imatálalkozók, körmenetek, lelkigyakorlatok, közösségi összejövetelek tilalmára vonatkozó rendelkezést visszavonta.⁹⁸

2021. május 12-én Kiss-Rigó László megyéspüspök rendelkezése szerint 2021. május 17-től visszavonásra került a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli felmentés és az általános feloldozás megadásának lehetőségére vonatkozó engedély.⁹⁹

2021. június 4-én Marton Zsolt megyéspüspök a járványhelyzet kedvező alakulására és az ezzel összefüggő állami rendelkezések enyhítésére tekintettel – 2021. június 6-tól – a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége alóli általános felmentést visszavonta, a Váci Egyházmegyében ismét lehetővé vált a kóruspróba és a kóruséneklés; megmaradt például a kézbe áldoztatás, az üres szenteltvíztartó, a kézfogás-mellőzés, a távolságtartás, a maszkviselés, a kézfertőtlenítés előírása.¹⁰⁰

96 *Uo.*, 2021. május 7.

97 *Uo.*, 2021. május 11.

98 *Uo.*, 2021. május 10.

99 *Uo.*, 2021. május 12.

100 *Uo.*, 2021. június 7.

2021. június 25-én az MKPK – 2021. július 4-i hatálybalépéssel, Magyarország latin szertartású egyházmegyéire vonatkozóan – a járványügyi rendelkezések további enyhítéséről hozott döntést: zárt térben sem kötelező a maszkviselés, azonban figyelemmel kell lenni az esetlegesen még érvényben lévő járványügyi korlátozásokra; azok a liturgikus korlátozások sem kötelezők, amelyek kizárólag a járvány miatt léptek életbe, hacsak a területileg illetékes megyéspüspök másként nem rendelkezik; továbbra is felelősen, körültekintően kell eljárni, figyelembe véve az aktuális járványügyi előírásokat, különös tekintettel a fertőtlenítőszeres használatára, áldoztatáskor a kézfertőtlenítés ajánlott; a *CIC* 838. kánonja értelmében az egyes megyéspüspökök, illetve, akik a jogban velük egyenlő elbírálás alá esnek, ettől eltérő rendelkezéseket is hozhatnak.¹⁰¹

2021. június 25-én Felföldi László megyéspüspök úgy döntött, hogy az MKPK 2021. június 25-i intézkedései a Pécsi Egyházmegye területén teljes egészében érvényesek, azonban továbbra is ajánlott a fokozott óvatosság.¹⁰²

5. A pandémia negyedik-ötödik hulláma

Ternyák Csaba érsek 2021. október 21-i felhívásában tájékoztatta a híveket, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége nemrég (2021. október 11-én) – a Covid-19-járvány negyedik hullámának megfékezése ügyében – olyan közleményt adott ki, amely szerint az oltások mellett zárt térben az orrot és száját eltakaró maszk és a kézfertőtlenítő használatára is szükség van, és kérte, hogy a Covid-19-, illetőleg a közelgő influenzajárvány, továbbá az őszi megfázások miatt köhögő, tüsszögő, náthás testvérek kerüljék a közösségi alkalmakat, a szentmiséken és más közösségi összejöveteleken ismét használjanak maszkot.¹⁰³

2021. október 23-án Palánki Ferenc megyéspüspök csatlakozott Ternyák Csaba érsek 2021. október 21-i közleményéhez: a szentmiséken, különféle templomi imaalkalmakon és más közösségi összejöveteleken ismét maszkot kell viselni, és továbbra is gondosan be kell tartani a kézfertőtlenítés gyakorlatát; a vírusfertőzés, influenza vagy egyéb megfázásos betegség tüneteivel nem szabad részt venni szentmisén és templomi imaalkalmakon.¹⁰⁴

¹⁰¹ *Uo.*, 2021. június 25.

¹⁰² *Uo.*, 2021. június 29.

¹⁰³ *Uo.*, 2021. október 22.

¹⁰⁴ *Uo.*, 2021. október 23.

2021. október 28-i közlemény szerint Marton Zsolt megyéspüspök a súlyosbodó járványhelyzetre való tekintettel – 2021. november 1-jével – a következő intézkedéseket hozta: a szentmiséken és a többi templomi szertartás alkalmával kötelező maszkot viselni; áldoztatni szentmisében és szentmisén kívül is csak kézbe szabad; a kézfogás a béke jelének átadási módjaként semmilyen formában nem megengedett; azok, akik felső légúti betegség tüneteit észlelik magukon (köhögés, tüsszögés, orrfolyás), nem mehetnek templomba, rájuk nem vonatkozik a vasárnapi szentmisén való részvétel kötelezettsége; a szenteltvíztartókat ki kell üríteni; a kilincsek és a padok gyakran tisztítandók; valamennyi szertartás és egyéb közösségi vagy más alkalom során továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani az egymástól való biztonságos távolság megtartására és a kézfertőtlenítésre.¹⁰⁵

2021. október 29-én Udvardy György érsek, 2021. október 30-án Bábel Balázs érsek – 2021. november 1-jei hatállyal –, 2021. október 31-én Varga László megyéspüspök – 2021. november 7-i hatállyal –, 2021. november 2-án Spányi Antal megyéspüspök – azonnali hatállyal –, szintén 2021. november 2-án Veres András megyéspüspök és Palánki Ferenc megyéspüspök – 2021. november 3-i hatállyal –, valamint Erdő Péter bíboros – 2021. november 7-i hatállyal –, 2021. november 5-én Székely János megyéspüspök – 2021. november 6-i hatállyal – és Felföldi László megyéspüspök – 2021. november 8-i hatállyal –, 2021. november 6-án Ternyák Csaba érsek – azonnali hatállyal – hasonlóképpen rendelkezett.¹⁰⁶

2021. október 30-i közlemény értelmében Kiss-Rigó László megyéspüspök a súlyosbodó járványhelyzetre való tekintettel 2021. november 1-jétől szintén szigorított a szabályozáson: a templomokban, továbbá a ravatalozókban és minden zárt helyen kötelező az orrot és száját eltakaró maszk használata.¹⁰⁷

2021. november 12-én Orosz Atanáz megyéspüspök – 2021. november 15-i hatálybalépéssel – szintén szigorításokat vezetett be: például Miskolc Megyei Jogú Város területén lévő templomokban újból száját és orrot eltakaró védőmaszk viselendő, a liturgiát vezető papok által nagy tömjénezés és áldoztatás idejére ugyanilyen védőmaszk használandó, egyéb templo-

¹⁰⁵ *Uo.*, 2021. október 28.

¹⁰⁶ Részletesen *uo.*, 2021. október 30., 31., 2021. november 2., 3., 5. („az állami rendelkezés november 1-től kezdve kötelezővé tette maszk használatát olyan zárt terekben, ahol sokan vannak együtt”), 6.

¹⁰⁷ *Uo.*, 2021. október 30.

mokban is javasolt a parókusoknak ezen intézkedés meghirdetése, azon római katolikus vagy közös használatú templomokban, amelyekben a hívek érseki intézkedés következtében kötelesek védőmaszkot viselni, görögkatolikus szertartásokon is kötelező ez; a szenteltvíztartók üresen tartandók; a templomajtónál a fertőtlenítés lehetősége mindenki számára biztosítandó; gyóntatáskor maszk viselendő, távolságot kell tartani, lehetőleg szellőző helyiségben kell gyóntatni.¹⁰⁸

2021. november 19-én Szocska A. Ábel megyéspüspök 2021. november 20-i hatállyal – a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet módosításáról szóló 633/2021. (XI. 18.) Korm. rendeletre is hivatkozva – a nyilvános istentiszteletekre vonatkozóan hozott szigorító döntést: például a templomi szertartások, illetve a zárt térben történő közösségi összejövetelek alkalmával a maszkviselés mind a híveknek, mind a papoknak kötelező; megfelelő védőtávolságot kell tartani; szertartások előtt és után lehetőség szerint templomszellőztetés, kézfertőtlenítő-használat szükséges.¹⁰⁹

2022. március 4-én megjelent a *Magyar Közlönyben* a koronavírus-világjárvány elleni egyes védelmi intézkedések megszüntetéséről szóló 77/2022. (III. 4.) Korm. rendelet, amelynek kapcsán differenciáltan sorra születtek a járványügyi intézkedések részleges visszavonásáról szóló, 2022. március 7-től hatályos részegyházi döntések, például a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyében, az Egeri Főegyházmegyében, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegyében, a Győri Egyházmegyében, a Kaposvári Egyházmegyében, a Miskolci Egyházmegyében, a Pécsi Egyházmegyében, a Váci Egyházmegyében: összhangban az állami rendelkezésekkel nem kötelező a maszkviselés, a nagyobb távolságtartás, a liturgikus korlátozás, de a kiengeszteléskor a kézfogást, illetve békecsókot nem vezetik vissza (kivéve Pécsi Egyházmegye – szabad a kézfogás), és áldoztatáskor a kézfertőtlenítés továbbra is ajánlott, valamint a szociális és egészségügyi intézményekben hatályban maradtak a védekezést szolgáló intézkedések;¹¹⁰ a Székesfehérvári Egyházmegyében: nem kötelező a maszkviselés, a nagyobb távolságtartás, engedélyezve van a gyóntatószékben történő gyóntatás, a perselyadományok felajánlásakor való összegyűjtése és a szenteltvíztartók

108 *Uo.*, 2021. november 15.; vö. pl. a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet.

109 Lásd *Magyar Kurír* 2021. november 24.

110 *Uo.*, 2022. március 4., 5., 7.

használata, továbbra is ajánlott áldoztatáskor a kézfertőtlenítés, a kézben való áldozás, de nem tilos a nyelvre való áldozás, a szociális, egészségügyi intézményekben hatályban maradtak a védekezést szolgáló intézkedések, a kiengeszteléskor a kézfogást, illetve békecsókot nem vezetik vissza;¹¹¹ a Szombathelyi Egyházmegyében: nem kötelező a szájmaszk, és a szenteltvíz is visszahelyezhető eredeti helyére;¹¹² a Veszprémi Főegyházmegyében ugyan nem kötelező a maszkviselés, de a következő rendelkezések hatályban maradtak: a celebráns és minden áldoztató számára az áldoztatás előtt kötelező a kézfertőtlenítés, az áldoztatás kézbe történhet, a kézfogás nem megengedett, a szenteltvíztartók üresen tartandók, a perselyezés a távozáskor, a kijáratnál történik, a bejáratnál kézfertőtlenítő biztosítandó.¹¹³

6. Összegzés, konklúzió

Azt gondolom, a fentiek alapján megállapítható, hogy a tárgyalt aktusok az emberek testi-lelki egészségének, életének megfelelő tiszteletben tartását, oltalmát, a szolidaritást, a segítő szeretet erősítését – végső soron pedig a lelkek üdvösségét – is szolgálják (vö. pl. *CIC* 1752. k.).

Az ismertetett források – ökumenikus megnyilatkozásokat sem nélkülözve – egybeként mellett arra is rávilágítanak, hogy Magyarország a maga egyházmegyéivel, főpásztoraival – közösen (püspökkari szinten) és külön-külön – mennyire differenciáltan, az illetékes állami és egyházi szervek közötti együttműködéssel is – védendő az emberi élet és egészség – képes jelentősen szolgálva reflektálni e szörnyű, világszinten emberszázmilliók halálát, egészségromlását, munkahely-, vállalkozásvesztését is eredményező pandémiára.

A megnyilatkozásokban a prevenció, az egészség-, az életvédelem fontossága, rendkívüli aktualitása, valamint a „[...] nem csak kenyérről él az ember [...]” (MTörv 8,3; Mt 4,4) szentírási léttöbblete, a hit, a remény és a szeretet teológiai erényei is felsorakoznak.

A magyarországi részegyházi aktusok közül – a lélekszámra is tekintettel – különösen a prímási intézkedések emelkednek ki. A magyar részegyházi döntéseknek is nagyon jelentős szerepe, hatása volt a pandémia

111 *Uo.*, 2022. március 5.

112 *Uo.*, 2022. március 4.

113 *Uo.*, 2022. március 5.

mihamarabbi visszaszorításában. Véleményem szerint ez akkor is elmondható, ha egyes főpásztoroknak a szabályok betartása és betartatása végett – bizonyos problémák, hiányosságok felmerülése miatt – akár ismételten is intézkedniük kellett. Tapasztalni lehetett például, hogy esetleges túlzott elbizakodottság vagy más emberi gyengeség okán egyes helyeken – laikusokat, klerikusokat, szerzeteseket egyaránt sújtó, egyházi méltóságokat sem kímélő szörnyű halálozások, megbetegedések ellenére – nem mindig vették teljesen komolyan az előírásokat (pl. távolságtartás, maszkhasználat, fertőtlenítés, kézbe áldoztatás tekintetében).

Javaslatként, gondoljunk például a sarkalatos erényekre, valamint arra a követelményre is, amely szerint, ha alapvető értékről van szó – és az emberi élet, egészség ilyen –, akkor a védelem szempontjából biztosabb (szigorúbb) álláspontot kell képviselni.¹¹⁴

Zárszóként pedig álljanak itt Ferenc pápa citált szavai: „erős hittel, biztos reménnyel és buzgó szeretettel éljék meg ezt a nehéz időszakot”.¹¹⁵

Erdő Péter bíboros, prímás, érsek imádsága járvány idején

Mindenható Urunk, atyáink Istene! Hálát adunk neked a világért, amelyben lehetővé tetted az emberiség életét. Hálát adunk a teremtés egész gazdagságáért és csodálatos törvényszerűségeiért. Hálát adunk azért, hogy minden pusztító erő ellenére megmaradtunk, és képesek vagyunk arra, hogy világunkról és önmagunkról új és új felismerésekre jussunk. Köszönjük, hogy egyénileg és közösségekben is harcolhatunk megmaradásunkért és azért, hogy életünk egyre szebb és tartalmasabb legyen. De mindennél inkább köszönjük neked, hogy örök életre hívtál meg minket, és Krisztus Urunk megváltó halála és feltámadása által utat nyitottál nekünk az örök boldogságra. Amikor olyan természeti csapások érnek minket, amelyek ellen a magunk erejéből teljesen biztos védelmet még nem találunk, átéljük, hogy végül is mindig a te kezében van az életünk. Alázattal kérünk, segítsd a tudomány embereit, hogy mielőbb megtalálják a mostani járvány ellenszerét! Adj a társadalmak vezetőinek éleslátást, hogy megfelelő intézkedésekkel gátat szabjanak a fertőzés terjedésének, segítsék a betegség megelőzését, leküzdését és a hatékony eszközök eljutását a rászorulókhhoz. Adj irgalmat és örök nyugodalmat a betegségben elhunytaknak, adj a be-

114 Lásd pl. MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KONFERENCIA, *Az élet kultúrájáért. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele a bioetika néhány kérdéséről*, Budapest 2003. 199. pont.

115 Lásd *Magyar Kurír* 2020. március 9.

tegeknek gyógyulást, az orvosoknak és az egészségügy munkatársainak erőt és áldást bátor helytállásukhoz. Erősítsd bennünk a hitet, a bizalmat és a segítő szeretetet, hogy megadhassunk minden lelki és testi segítséget beteg embertársainknak és a gyászoló vagy aggódó hozzátartozóknak. Add, hogy felelős viselkedésünkkel mi is hozzájáruljunk a betegség terjedésének elkerüléséhez. Bocsásd meg, Urunk, minden bűnünket, amit gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással elkövettünk! Szentháromság, Egy Isten, irgalmazz nekünk! Boldogságos Szűz Mária, Betegek Gyógyítója, könyörögj értünk! Ámen.¹¹⁶

¹¹⁶ Lásd <https://katolikus.hu/cikk/erdo-peter-biboros-imadsaga-jarvany-idejen>; <https://www.esztergomi-ersekseg.hu/hirek/fopasztorunk-imadsaga-jarvany-idejen>